

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1916 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande under åren 1916 och 1917 av kurser för befäls- och annan särskild utbildning vid landstormen, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Kvarnzelius, greve Spens, Stårner, Köhlin, Gustafsson i Örebro, Karlsson i Fjäl, Borg, H. H. K. Ericson, J. Nilsson, E. A. Nilson, G. R. J. Åkerman och Ingvarson.

I den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under punkt 46 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlåtas angående anordnande under år 1916 av kurser för utbildning av befäl och fackmän vid landstormen, tillsviðare för ändamålet beräkna ett anslag på extra stat för år 1917 av 850,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1916 utanordna beloppet.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 31 mars 1916 dagtecknad proposition nr 163, vilken blivit till andra sammanstatta stats- och lagutskottet hänvisad, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för anordnande under åren 1916 och 1917 av kurser för befäls- och annan särskild utbildning vid landstormen å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 850,000 kronor, med rätt

för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel under år 1916 förskottsvis utanordna, vad för ändamålet erfordras.

Vidare har Kungl. Maj:t i en likaledes till utskottet hänvisad proposition av den 31 sistlidne mars, nr 167, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

1. Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1897, 1898, 1899, 1900, 1901 och 1902, äro skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt Konungen närmare förordnar, under år 1916 för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning eller fackmansövning om högst sextio dagar.

2. Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1900, 1901 och 1902 och som undergått i mom. 1 eller i lagen den 25 maj 1915 om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning stadgad övning eller under år 1914 eller 1915 undergått frivillig landstormsbefälsutbildning, som, enligt vad Konungen därom förordnar, skall anses svara mot den i lag stadgade utbildningen, äro skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, det år, de fullgöra i värnpliktslagen § 36 mom. 1 stadgade landstormsövning, för sin utbildning deltaga i en kaderövning om högst tio dagar.

§ 2.

I fråga om tjänstgöring, som i § 1 omförmäles, äga bestämmelserna i § 37 värnpliktslagen icke tillämpning.

§ 3.

Beträffande underhåll och förmåner under i § 1 nämnd tjänstgöring gäller vad därom i § 39 värnpliktslagen stadgas i fråga om tjänstgöring, som i § 36 mom. 1 samma lag omförmäles.

Under tjänstgöringen utgår familjeunderstöd enligt gällande bestämmelser om sådant understöd vid värnpliktstjänstgöring i fredstid.

För inställelse till och återfärd från tjänstgöringen äger värnpliktig uppbära gottgörelse enligt bestämmelserna i gällande reglemente för arméns avlöning under fred.

§ 4.

Till landstormsbefälsövning eller fackmansövning jämlikt § 1 mom. 1 inkallad värnpliktig må, därest han styrker, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda honom eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, i den ordning, Konungen bestämmer, befrias eller hemförlovas från sagda tjänstgöring.

§ 5.

Genom fullgörande av i denna lag omförmäld landstormsbefälsövning, fackmansövning eller kaderövning sker icke ändring av den värnpliktige eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl departementschefen anført till stöd för de i förestående propositioner omförmälda förslagen får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollen.

Vid 1915 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning. Detta förslag blev av riksdagen godkänt, och beslöt riksdagen i samband därmed i skrivelse till Kungl. Maj:t

Utskottets
yttrande.

anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning samt för riksdagen framlägga därpå grundat förslag till ordnandet av landstörmsbefälsfrågan och de övningar med landstörmsbefäl, som kunde anses oundgängligen erforderliga.

Utredningen i denna fråga är enligt vad departementschefen anført ännu icke färdig att underställas Kungl. Maj:ts prövning, men har departementschefen omnämmt, att chefen för generalstaben avgivit förslag till anordnandet av årligen återkommande obligatorisk utbildning av landstörms befäl.

Denna utbildning skulle bestå dels under första landstörmsåret av en grundläggande befälsutbildning av för officerseleverna sextio dagars, för intendenturpersonal, adjutanter och kulspruteunderbefäl trettio dagars samt för övrig befälspersonal och fackmän i övrigt femton dagars varaktighet, dels ock, om möjligt i samband med den i 36 § 1 mom. värnpliktslagen stadgade landstörmsövningen, av en kaderövning om tio dagar. Då emellertid den föreslagna utbildningen icke kunde komma till stånd förrän tidigast under 1917, borde inom den närmaste framtiden särskilda åtgärder vidtagas för avhjälpande av den betydande befälsbrist, som fortfarande förefunnes inom landstörmen.

För detta ändamål har nu föreslagits, att obligatoriska landstörmsbefäls- och fackmansövningar skulle äga rum under år 1916. I jämförelse med motsvarande övningar år 1915 hava officerskurserna föreslagits att ökas med 18 dagar till 60 dagar samt adjutants- och intendenturkurserna med 9 dagar till 30 dagar. Det erforderliga antalet befäls- och fackmansämnen skulle huvudsakligen uttagas ur landstörms fyra yngsta klasser, men i händelse av bristande tillgång inom dessa även ur femte och sjätte årsklasserna.

Dessutom skulle under såväl 1916 som 1917 kaderövningar äga rum i ändamål att omedelbart före den lagstadgade femdagarsövningen med landstörmsstrupp giva de landstörmsmän, som skola delta i denna och som förut undergått viss befälsutbildning, en repetitionsövning om tio dagar, huvudsakligen avseende att förbereda dem för värvet att därvid tjänstgöra såsom instruktörer för de övriga inkallade.

Vad i detta ärende förekommit har övertygat utskottet därom, att det är av stor vikt, att de nu ifrågasatta övningarna snarast komma till stånd för att, intill dess landstörmsbefälsfrågan blivit slutgiltigt ordnad, råda bot för den nu rådande stora bristen på befäl och fackmän m. fl. vid landstörmen.

Utskottet vill emellertid framhålla angelägenheten av att ifrågavarande befälsämnen uttagas på sådant sätt, att fullt lämplig personal

erhålles. Därvid bör dock tillses, att sådana personer, för vilka tjänstgöringen skulle innebära ett synnerligen svårt ekonomiskt avbräck, icke tagas i anspråk för ifrågavarande utbildning.

Med hänsyn härtill bör den kommission, som, på sätt i statsrådsprotokollet angivits, skulle komma att, i likhet med vad under sistlidet är ägde rum, tillsättas för prövning av ansökningar om befrielse från övningarna, vara så sammansatt, att olika intressen bliva där företrädda. I kommissionen bör därför finnas en representant även för jordbruket, vilket under år 1915 icke var förhållandet.

Emot de särskilda föreskrifterna i det framlagda lagförslaget har utskottet icke haft något att erinra.

Kostnaderna för ifrågavarande kursers anordnande hava för åren 1916 och 1917 — under vilka skulle infalla *dels*, under år 1916, de längre befäls- och fackmanskurserna, *dels ock*, under vardera året, kortare kaderövningar — approximativt beräknats till 850,000 kronor; och får utskottet tillstyrka, att det av Kungl. Maj:t för dessa kostnaders bestridande begärda förslagsanslaget måtte av riksdagen beviljas, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1916 för ändamålet förskjuta erforderligt belopp.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 167, måtte antaga följande förslag till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

1. Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1897, 1898, 1899, 1900, 1901 och 1902, äro skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt Konungen närmare förordnar, under år 1916 för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning eller fackmansövning om högst sextio dagar.

2. Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1900, 1901 och 1902 och som undergått i mom. 1 eller i lagen den 25 maj 1915

om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstombsbefälsutbildning stadgad övning eller under år 1914 eller 1915 undergått frivillig landstombsbefälsutbildning, som, enligt vad Konungen därom förordnar, skall anses svara mot den i lag stadgade utbildningen, äro skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, det år, de fullgöra i värnpliktslagen § 36 mom. 1 stadgade landstombsövning, för sin utbildning deltaga i en kaderövning om högst tio dagar.

§ 2.

I fråga om tjänstgöring, som i § 1 omförmäles, äga bestämmelserna i § 37 värnpliktslagen icke tillämpning.

§ 3.

Beträffande underhåll och förmåner under i § 1 nämnd tjänstgöring, gäller vad därom i § 39 värnpliktslagen stadgas i fråga om tjänstgöring, som i § 36 mom. 1 samma lag omförmäles.

Under tjänstgöringen utgår familjeunderstöd enligt gällande bestämmelser om sådant understöd vid värnpliktstjänstgöring i fredstid.

För inställelse till och återfärd från tjänstgöringen äger värnpliktig uppbära gottgörelse enligt bestämmelserna i gällande reglemente för arméns avlöning under fred.

§ 4.

Till landstombsbefälsövning eller fackmansövning jämlikt § 1 mom. 1 inkallad värnpliktig må, därest han styrker, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda honom eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, i den ordning, Konungen bestämmer, befrias eller hemförlovas från sagda tjänstgöring.

§ 5.

Genom fullgörande av i denna lag omförmäld landstombsbefälsövning, fackmansövning eller kaderövning sker icke ändring av den värnpliktige eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

b) att riksdagen, vid bifall till utskottets hemställan i mom. a) här ovan, måtte för anordnande under åren 1916 och 1917 av kurser för befäls- och annan särskild utbildning vid landstormen, å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 850,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av omhändertvarende medel under år 1916 förskottsvis utanordna, vad för ändamålet erfordras.

Stockholm den 13 maj 1916.

På sammansatta utskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Reservation:

av herrar *Kvarnzelius, Stärner, Karlsson* i Fjäl, *E. A. Nilson, Borg* och *Ingvarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

Utskottet har icke ansett sig kunna biträda Kungl. Maj:ts föreliggande förslag annat än såvitt rör den i § 1 mom. 2 av lagförslaget omförmälda kaderövningen.

På grund härav torde i det framlagda lagförslaget, på sätt nedan angives, § 1 mom. 1 och § 4 uteslutas, varjämte även § 1 mom. 2 och § 5, vilken sistnämnda erhåller paragrafnumret 4, ävensom lagens rubrik böra något omredigeras.

Det förslagsanslag, som bör anvisas för ifrågavarande kaderövningars anordnande, synes böra bestämmas till ett belopp av 60,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1916 för ändamålet förskjuta erforderligt belopp.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen måtte, med förklarande, att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen, för sin del antaga följande förslag till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att deltaga i kaderövning vid landstormen.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1900, 1901 och 1902 och som undergått i lagen den — — — — — högst tio dagar.

§ 2.

I fråga — — — — — icke tillämpning.

§ 3.

Beträffande — — — — — under fred.

§ 4.

Genom fullgörande av i denna lag omförmäld kaderövning sker icke ändring av den värnpliktige eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Denna lag — — — — — författningssamling.

b) att riksdagen må för anordnande under åren 1916 och 1917 av kaderövningar vid landstormen å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 60,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel under år 1916 förskottsvis utanordna, vad för ändamålet erfordras.